

ЛИТЕРАТУРНИ НОВИНИ

лева 3 Двуседмичникъ за литература, изкуство, наука и общественъ животъ

Излиза два пѣти въ месеца, освенъ презъ юлий и августъ. Ржкописи назадъ не се връщатъ. Всичко да се изпраща на адресъ: ул. „Оборище“ № 6 — Варна. Пощенска чекова смѣтка 7941.

Редакторъ БОРИСЪ ЧЕРНЕВЪ
Варна, 15 октомври 1943 — IIIГодишенъ абонаментъ 60 лв., за чужбина 100 лв.
Обявления по 15 лв. на кв. см., а въ хрониката 20
лв. на редъ. На настоятели специални отстъпки.

16

МЪДЪРЪ НАРОДЕНЪ ЦАРЪ И СВѢТОВНО ПРИЗНАТЪ УЧЕНЪ

О' Бозе починалиятъ Царъ Борисъ III бѣ не само силно обичанъ отъ своя народъ Царъ, но и единъ истински ученъ.

Той бѣ членъ на академията на наукитѣ въ Болоня, почетенъ членъ на много ботанически и ентомологически дружества въ чужбина, доживотенъ членъ на германското орнитологично дружество и почетенъ членъ на всички български природоизпитателни дружества.

покровителъ на науката.

Нѣкои отъ по-важнитѣ Му дѣла въ тая насока, които идватъ да потвърдятъ Неговитѣ голѣми грижи за покровителство на науката, сж:

Поставяне на модерни начала и поддържане на природо-научни институти, като: естествено историческия музей, зоологическата градина и научни библиотеки.

Поддържането на добре под-

Стефановъ въ неговата студия „Исторически прегледъ на изследванията върху флората въ България“.

„Една отъ най-сжщественитѣ причини, на които трѣбва да се отдаде повншениятъ интересъ къмъ флората на България и нейното старателно изучаване се заключава въ въодушевлението, съ което Негово Величество Борисъ III — Царъ на българитѣ е посрѣщалъ всѣко начинание, свързано съ изследването на нашата природа и нейнитѣ забележителности, както и всестранната подкрепа, която е давалъ за успѣшното завършване на тия изследвания. Поради това съ право може да се счита, че всичко, каквото е постигнато въ областта на нашата флористика отъ 1918 г. насамъ, въ своята съвокупност е резултатъ отъ непосредния интересъ, който Негово Величество е проявилъ къмъ природознанието“.

А къмъ тия думи, изказани отъ нашия ботаникъ, можемъ да добавимъ и писаното отъ много още бележити учени и изследователи на флората на България следъ освобождението ѝ, отъ вѣковното робство.

Едичъ отъ тѣхъ казва:

„Очудвамъ се на голѣмия на предѣкъ, които сж направили естествениѣ науки въ България! Каква голѣма е разликата днесъ отъ епохата на Иречка (1883 — 1885), когато и азъ пжтувахъ изъ България. Научнитѣ трудове на българскитѣ природоизпитатели могатъ вече достойно да се мѣрятъ

съ тия на срдѣно-европейскитѣ. Отпечатанитѣ „Известия на Царскитѣ природо-научни институти“ сж едно прекрасно и образцово доказателство за това.

Българитѣ има да благодарятъ за тия постижения на своя благороденъ Царъ Борисъ III, който се грижи за преуспѣването на наукитѣ въ България повече отъ всѣки президентъ на демократическиѣ републики. Азъ нѣма да живѣя още дълго време, мжно нося тежестъта на моитѣ 80 години, но радва ме, че мога да констатирамъ толкова голѣмъ напредѣкъ на българското природознание“.

На 3 декември 1939 година Царъ Борисъ III прие въ двореца София една германска делегация, която Му връчи дипломата, съ която се провъзгласява за почетенъ доктор-инженеръ по техническитѣ науки на Висшето техническо училище въ Берлинъ.

И просвѣтата на българския народъ, литературата, живописъта, театрътъ, музиката и всички културни прояви на страната ни винаги сж се радвали на Височайшето Му внимание и на Неговата подкрепа.

Царъ Борисъ III ценѣше извънредно много и нашитѣ старини, и отъ най-ранни години на Своя животъ проявява грижи за тѣхното запазване и проучване.

Обоходилъ надлъжъ и наширѣ земята ни, проникналъ и до най-отдалечената родна хижа. Той много пжти е ималъ случай да пребивава всрѣдъ развалинитѣ, оста-

нали отъ нашето славно минало! Често, много често, Той е спиралъ зора Си на посвѣлитѣ зидове на дворцитѣ въ Плиска, Преславъ и Търново, кждо сж царували Неговитѣ велики предшественици, чиято слава и днесъ още не е заглъхнала.

Благодарение на проявенитѣ отъ Него голѣми грижи, сж събрани и запазени голѣма частъ отъ ценнитѣ останки на тия старини, които съставятъ богатството на нашитѣ археологически сбирки, особено на Народния музей въ столицата.

Дори само тия да бѣха заслугитѣ Му за културния напредѣкъ на народа, Царъ Борисъ III съ право би заемалъ най-високото мѣсто въ историята на Третото българско царство.

Той работи непрестанно за засилване просвѣтния напредѣкъ на нашия народъ. За Него просвѣтата на народа ни бѣ първиятъ двигателъ къмъ честито бждеще и благоденствие, затова всѣкога я покровителствуваше.

Отгукъ произлизатъ и грижитѣ му за българската книга, чето значение Той ясно изрази; между другото, при чествуване полувѣковната литературна дейностъ на народния поетъ Иванъ Вазовъ.

Ето защо, не само у насъ, но и вънъ отъ предѣлитѣ на България, Царъ Борисъ III се радва на такава обаяние и почитъ, на каквито, може би, никога до сега не се е радвалъ другъ Държавенъ Глава.

ЛИТЕРАТУРНИ НОВИНИ

Но най-голѣмото признание, което се даде на българския Царъ за Неговитѣ заслуги като изследовател и поощрителъ на науката, бѣ провъзгласяването Му за докторъ по природнитѣ науки при Софийския държавенъ университетъ.

Това провъзгласяване стана на 8 декември 1928 година, въ деня на празника на нашия университетъ. Последното се извърши отъ ректора на университета, професора по зоология д-ръ Г. Шишковъ, и отъ декана на природоматематичния факултетъ д-ръ З. Караоглановъ. Тѣ поднесоха на Негово Величество Царя докторската художествено изработена диплома, въ която е казано, че академическиятъ съветъ, като цени високо заслугитѣ на Царъ Борисъ III за изучаването фауната и флората на българскитѣ земи, Го провъзгласява за почетенъ докторъ по природнитѣ науки.

Единодушното решение на академическия съветъ да провъзгласи за пръвъ докторъ на Софийския университетъ Царя на българитѣ не бѣ всжщностъ само актъ на вежливостъ къмъ Държавния Глава или пжкъ резултатъ отъ придобита традиция; напротивъ, тоя актъ се извърши при точно спазване на университетския правилникъ, чиято строги нареждания при даване на докторска титла бѣха напълно приложени.

На голѣмата скромностъ на Негово Величество и особеното Му положение като Царъ трѣбва да се отдаде обстоятелството, че Той не насочваше Височайшитѣ Си стремежи къмъ публикуване на научнитѣ Си изследвания.

Затова пжкъ, Той бѣ ревностенъ поощрителъ на културното развитие на българския народъ и

готвенъ наученъ персоналъ за тия институти и даване указания за тѣхното модерно уреждане е сжщо Негово дѣло.

Разширяване и уголѣмяване сжществуващитѣ природонаучни институти съ нови постройки и нови видове.

Това обстоятелство е допринесло извънредно много за пораждаване грамаденъ интересъ не само между хората на науката, но и между обикновенитѣ граждани, което се потвърждава отъ факта, че Царската зоологическа градина се посещава ежегодно отъ около 150 хиляди души.

Устройване по Неговъ починъ и съ Негови срдѣства зоологически и ботанически екскурзии изъ малко познатитѣ краища на България.

Уреждане презъ 1937 година специаленъ печатанъ органъ „Известия на Царскитѣ природонаучни институти“ съ целъ да публикува научната работа отъ тия институти и да запознае чуждия ученъ свѣтъ съ дейността на българскитѣ природоизпитатели.

Царъ Борисъ III е познатъ като отличенъ природоизпитателъ и навсѣкжде въ чужбина. При посещенията Си въ Лондонъ, Парижъ, Берлинъ, Прага, Римъ, Виена, Женева и др. голѣми европейски градове Той не пропуска случая да отидѣ въ време и за посещение на музеитѣ и научнитѣ институти.

Заслугитѣ Му за науката и специално за българското природознание сж многостранни и благородни. Тѣ се чувствуватъ силно днесъ отъ всички български природоизпитатели, а ще има да се чувствуватъ и въ далечно бждеще. Тая мисль ясно проличава отъ следнитѣ редове, написани отъ бележития нашъ професоръ Борисъ

ИВАНЪ ВАЗОВЪ

По случай 22 години отъ смъртъта на патриархъта на българската литература

Ако до преди десетина години въ нѣкои срдѣци все още се спорѣше, дали народниятъ поетъ Иванъ Вазовъ е голѣмъ художникъ или обикновенъ разказвачъ и съставителъ на патриотични стихове, днесъ този въпросъ не сжществува. Днесъ всички, и идейници, и естети, приематъ Вазова, като нѣщо изключително, като внушителенъ и недостижимъ връхъ въ нашата литература. Наистина, Ив. Вазовъ не отговаря на мѣрката на естетитѣ. Неговото творчество не е празно каканижене въ изящни форми, но затова пжкъ, то е близо до живота и е предназначено за многото, а не само за нѣколцина „избраници“ съ строги изисквания и изгнченъ естетиченъ вкусъ.

А тѣзи, които виждаха въ Вазова само поета на родината, т.е. поета — шовинистъ, ревизиратъ схващанията си, защото животътъ имъ показва, че родината не е нѣкакво отвлѣчено понятие, а е една реалностъ, за запазването на която сж оправдани и най-голѣмитѣ жертви. Така, Вазовъ надживѣ и естетитѣ и тѣсногърдитѣ идейници и израстна въ съзнанието на българския народъ като ед-

на крупна писателска фигура, която се ражда, може би, на сто години само единъ пжтъ.

Сжщо като голѣмитѣ писатели-избраници, писателътъ Вазовъ отразява въ голѣмото си и многообразно творчество духа на своята епоха. Той не изобразява само битовитѣ особености на своя народъ. Той не рисува само хубавитѣ кжгища на родната земя, затворенъ въ осамотенъ писателски замъкъ. Не, той долавя пулса на времето, въ което живѣе, той отразява въ страницитѣ на книгитѣ

си идейнитѣ настроения, стремежитѣ и борбитѣ на своитѣ сънародници за свобода и благоденствие. Той непрестанно утвърждава вѣрата на българина въ собственитѣ му сили. Той не е пасивенъ съзерцателъ, а активенъ участникъ въ събитията. Той не ги описва безстрастно, а влага цѣлата си душа и всичката си обичъ къмъ свободата и всичко българско. Нѣма народна радостъ, нѣма болка, нѣма революционенъ устремъ и патосъ, на които Вазовъ да не се откланялъ.

Отъ Вазова трѣбва да се поучатъ всички днешни български писатели — по-малки или по-голѣми.

Т. Бербатовъ

Леонидъ Паспалеевъ

БРАТКО МОЙ ВѢТРЕ

Задъ стенитъ на моя малкъ домъ се чува шумъ. Това си ти вѣтре, братко мой! И ти като менъ сега бродишъ самотенъ надъ Странджа, надъ Сакаръ и надъ Стара планина. Братъ на буритѣ, синъ на мълниитѣ, старъ побрагимъ на стихитѣ, ти кръстосвашъ депоночно по цѣлата земя и на северъ и на югъ и на западъ и на изтокъ. Ту едва чуто преминавашъ надъ покривитѣ, ту страшенъ припускашъ надъ урвитѣ, надъ долинитѣ, надъ планинскитѣ върхове, надъ моретата. Къртишъ скали, изкоренявашъ дърветата, гонишъ облацитѣ, които се носятъ тѣй бързо, както бързо отлита човѣшкото щастие.

Братко мой, бездоменъ и самотенъ вѣтре, ти койго свиришъ изъ усонгъ, койго зиме сковавашъ въ скрежъ и ледъ дърветата, койго пѣешъ улочкой надъ безкрѣстнитѣ гробове, ти койго полъхвашъ съ дѣха на пролѣтъта и будишъ отъ сънъ цвѣгата, ти койго нащепвашъ въ тѣминитѣ ноци легенди за битки, за отмжщения, за ревностъ и за любовъ, ти койго бързашъ като времето къмъ вѣч-

ността, чуй какво искамъ да ти се довъря. Чуй сърдцето ми, което страда въ този часъ. Чуй сърдцето ми което запалено отъ огъня на обичъта. Чуй и отнеси моята мжка край брѣговетѣ на Черното море. Тамъ дето всрѣдъ плясъка на вълнитѣ и всрѣдъ лунно сияние се кпятъ младитѣ неренди, родени отъ лунния блѣсъкъ и отъ пѣсенъта на морето. Тамъ живѣе тя, най-хубавата отъ тѣхъ, побѣла отъ саронски нарцисъ и пофинна отъ най-финнитѣ жени на древна Елада. Ти ще я познаешъ по устнитѣ ѝ, по които цвѣтятъ аленни кринове и по лицето ѝ което свѣти като лжчезарна звезда. Ти ще я срещнешъ вечеръ на стария крайбрѣженъ булевардъ, койго полъхнешъ като зефиръ и койго разлюбешъ клонитѣ на липитѣ и тѣ въ молитвенъ възторгъ зашепватъ нейното име. Тогава спри я вѣтре, братко мой, вѣчни бездомнико, братъ на буритѣ и не мълниитѣ и ѝ разкажи за опиянението, съ което тя опи душата ми. Разкажи ѝ за парфюма на нейното тѣло, съ койго ме омагьоса. Разкажи ѝ ти бездоменъ и сирогенъ страннико, разкажи ѝ, че всѣки споменъ за нея е капка кръвъ, капнала отъ сърдцето ми.

ДИМЧО ДЕБЕЛЯНОВЪ

ПОЕТЪ НА ЧИСТИЯ БЛЪНЪ

че ще дойде миръ и тишина, ще грѣне безбрѣжна свѣтлина и пианъ ще трѣгне по звучача род на земя. Колко искрена и сърдечна е поетовата изповѣдь —

повѣрвалъ въ слънцето върва презъ буйно зрѣявалитѣ нива.

За да излѣ кипналия възторгъ, рѣдкото си изобилие отъ богато чувство и настроение на наболѣлата си душа Димчо Дебеляновъ има единственъ езикъ — стихътъ, който той е овладѣлъ до съвършенство. За поета този езикъ е жизнена необходимостъ. А въ това именно се крие чарътъ на Дебеляновата поезия, чрезъ която той ни разкрива всичкитѣ свои радости и скѣрби. Въ нея всѣки ще открие и почувствува най-скроветнитѣ трепети на поетовата душа, но преобразени като състояния на свръхемпирична душевна действителностъ.

Въ черни отшелнически дрехи поетътъ Дебеляновъ — „на нощта невѣренъ синъ“ — никжде не се явява. Напротивъ, той е дете на тоя свѣтъ, зажаднѣлъ, законнѣло да пие отъ радоститѣ, отъ красотата на живота съ пълна чаша.

Онова, което характеризира пжтътъ на поета, по който той достига концепциитѣ на своето мировъзрение е чувството, отколкото разсъждение. Въ особеноститѣ на действително преживѣно, Дебеляновъ открива детската наивностъ на душата си и жаждата по вѣчна красота. А въ това сж причинитѣ, задето поетътъ пропуска празника на любовта. Творецътъ изживѣва своитѣ търсения за красотата въ живота, своитѣ прозрѣния, обгръща съ топло чувство своитѣ неизмѣнни истини, а това опредѣля емоционалния животъ на Дебеляновъ и значението на неговата кристална поезия.

Въ сждбата на поета, обаче, се преплитатъ невидими сили: две начала я тласкатъ, борятъ се и постижението на красотата въ живота остава снхуванъ блѣнъ — сбжднатъ въ смъртта за родната.

Димитър Добревъ

Преди двадесетъ и седемъ години въ кървавъ октомврийски день угасна, спрѣ да тупти любвеобилното сърдце на поета Димчо Дебеляновъ, а смѣлчанъ цвѣтистия брѣгъ на буйноструйната Струма, близу до Демиръ Хисаръ, приюти коститѣ му — а тѣй безгранична бѣ обичта му преживѣ къмъ родната земя! И за тая благодатна а земя, той съ гордо чело и съ сурова вѣрностъ на дълга, въ „буреносна мощна бранъ“, подобно на Ботева, се пренесе въ жертва ней. — О, на майката земя —

— ... земнитѣ недра тѣй властно мамятъ и зоватъ ...

Отъ тогава — день въ день — родна земя въ скрѣбъ очаква зарѣшането на своя вѣренъ синъ —

вѣнци отъ слънчеви цвѣта въ долини слънчеви плете и въ кротка унесъ чака тя да дойде нейното дете.

Но поетътъ, човѣкътъ Дебеляновъ не се завърна. Остана ни неговата кристална поезия, нарастна тя въ сърдцата на всички и свѣтла, и чиста, а любовта къмъ скжпитѣ жертви по браннитѣ полета за роденъ край, прикжта и него подъ своя свѣтълъ покровъ. Затова той е толкова скжпъ и любимъ поетъ на българската младежъ.

Закърменъ съ чистия възторгъ на родната земя, Дебеляновъ остава единъ отъ най-вдѣхновенитѣ наши поети на изживѣното. А тоя възторгъ той дири въ любовта, въ красотата, въ живота. Въ стихотворението си „Утре“, следъ бури и тежка нощъ, той върва,

ИЗЪ БЕЛЕЖНИКА НА ЕДИНЪ ЛЮБИТЕЛЪ-АКТЬОРЪ

I

Говорѣтъ трѣбва да изчкава мисълта, да я подпомага и така напредъ спокойно и отмирено, а не да бѣга предъ нея и да я дави въ собствения си шумъ. Задъ думитѣ да има мисълъ, иначе тѣ ще бждатъ безпомощни и слаби. Мисълта и думата да не се кжсватъ една отъ друга, а да се подпомагатъ и да се намиратъ въ постоянна връзка. Мисълта да не крета старчески подиръ словото, а да върви другарски ржка за ржка съ него. Най-здраво и мощно е онова слово, което е подковано отъ вѣрна мисълъ и правдиво чувство. Словото, репликата да търси чувството и да се опира на чувството, иначе ще звучи фалшиво, небедително — не отива въ сърдцето на зрителя, а се лута безпомощно изъ театралната зала. То трѣбва да извира отъ сърдцето на актѣора и да се впива въ сърдцето на зрителя. Чувство, слово и жестъ — ето светлата тройца, тайната на актѣорското изкуство. Тамъ жддето нѣма истинско чувство, то тамъ нѣма и действие и напразно се мжчи актѣорътъ тогава да убеди публиката. Викането, крѣсването откъсва словото отъ чувството. А най-прѣкиятъ и правиленъ пжтъ до вѣрното чувство, това е правилната представа за героя и сценичното положение и правдивата мисълъ за всѣко нѣщо въ пиесата.

II

Актѣоритѣ сж които ни въвеждатъ въ дадена пиеса. Това тѣ правятъ по два начина обикновено. Първиятъ начинъ: — при който отъ началото до края на представле-

нието тѣ си оставатъ съ едни и сжищи черти на творци, безъ да отнѣматъ, но и безъ да прибавятъ нѣщо къмъ своето творческо умѣние. Вториятъ — тѣ почватъ съ опростена игра и постепенно израстаатъ предъ очитѣ на зрителя. Тѣ го разведжатъ изъ лабиринтитѣ на пиесата постепенно, другарски.

Първиятъ типъ актѣори сж поблизу до занаятчиитѣ. За тѣхъ творчеството е било презъ време на репетициитѣ, но съ излизането на сцената се свършва и съ тѣхното творчество. Тѣ нѣматъ смѣлостта да творятъ, за да не сгрѣшатъ, да не се провалитъ, да не бждатъ усвиркани. Тѣ знаятъ само срѣдното положение, златната срѣда — да замръзнатъ въ рамкитѣ, които сж изградили съ помощта на режисьора презъ време на репетициитѣ. Отъ премиерата нататкъ е само занаятчиство. Нѣма творчески огънь, нѣма подемъ, нѣма падение. Тѣ еднакво се страхуватъ и отъ едното и отъ другото. По-добре е да замръзнатъ на изграденото до сега. Тѣ не познаватъ риска на творчеството, тѣ сж творили до излизането предъ публиката. По нататъшенъ рискъ, да творятъ като чувствуватъ до сърдцето си пулса на публиката, тѣ не правятъ. Тѣ се страхуватъ и отъ себе си и отъ публиката. За тѣхъ театралнитѣ критици всѣки пжтъ отдѣлятъ по едно — „Той бѣше и тоя пжтъ добър“.

Другиятъ типъ — за тѣхъ истинското творчество не е било само презъ време на репетициитѣ, но и отъ премиерата нататкъ.

ЗЕЛЕНА СВѢТЛИНА

1

Азъ върва разгърденъ и разрошецъ посрѣдъ тебе, майчице земя, ти брѣмчишъ край мене като кошеръ и ме срещашъ веселъ и засмѣнъ.

Ти цвѣтишъ сега катъ момиче, въ тая чудна утринъ отъ злато и срѣдъ тебе пѣсенно протича младъ и бодъръ пролѣтенъ потокъ.

А по моитѣ млади клепки грѣятъ капчици зелена свѣтлина и катъ сочни устни розовѣятъ прасковитѣ въ твоитѣ нива.

Пѣстра радостъ грѣе отъ простора, пѣе чудно цвѣналата висъ, въ всѣко лозе зеленѣе орѣхъ и молитва старческа мълви.

Азъ върва по тоя пжтъ надолень, а съсъ мене слиза пролѣтътъ и ми маха весело и волно съ кърпитѣ на бѣли дървеса.

2

Върва срѣдъ сочитѣ нива. Срѣдъ тѣхъ като изъ божи изворъ струи зелена свѣтлина и цѣлата земя залива.

Край мене всичко зеленѣе, а моя пжтъ е чистъ и ясенъ и като пѣсененъ звѣнецъ звѣнятъ джбрави необятни.

Въ небето като ледъ строшенъ топятъ се облаци зелени и срѣдъ огрѣното поле протича бодро кѣмто мене

оназъ зелена свѣтлина, която тукъ въвъ часъ вечеренъ за първи пжтъ въвъ тебъ познахъ и въ твоитѣ очи намѣрихъ.

И ето: днесъ отново тукъ тая свѣтлина така прекрасна, дошла отъ слънчевия югъ, блести съсъ непокоренъ блѣсъкъ!

О, грѣй зелена свѣтлина! Върва отъ тебе азъ магасанъ и срѣдъ огрѣнитѣ нива азъ чувамъ стихове и пѣсни.

3

Зеленѣе свѣтлината спала въ сочитѣ тревя, зеленѣе моя вѣтъръ кжпалъ се въ всѣки виръ.

Зеленѣятъ равнинитѣ и зелена е кръвта и затуй се веселъ скитамъ като скитнякъ по свѣта.

А насреща ми по пжтя иде съ пѣсенъ кѣмто менъ едно момиче съ бѣла кърпа и съсъ погледъ тѣй зеленъ.

Дето мене то оставя частъ отъ своето сърдце, и пилѣе чиста радостъ по полянитѣ навредъ.

А следъ него на пжтеки грѣй зелена свѣтлина и свѣтлѣе надалеко като пролѣтна рѣка.

Славчо Чернишевъ

Обществена значимостъ на изкуството

Истинското изкуство никога не е било залъгалка и празнословие. Презъ историческото минало много често изкуството е било подпомагано отъ крале, кардинали, деспоти и пр., служило е поякъга за развлѣчение на безгрижни охолници. Това изкуство, обаче, не е оставило следи, а се е стопило въ историческата галерия отъ ценности. Истинско и вѣчно е изкуството, което е бивало лостъ на обществения напредѣкъ, което се е творило отъ духовни реформатори и което е имало обществена тежестъ. Вѣчно е не изкуството, въ което блика само следнакава естетика, а обществено значимото изкуство. А еднодневки, чийто имена нашата съвременностъ не помни, сж рецитирани въ дворцитѣ на цезаритѣ творения, тия въ блудкавитѣ представления на Людовиковитѣ, поезията на „прокълнатитѣ поети“ и пр. Не е изкуство онова творчество на български педанти, което не може още да се отърси отъ известния принципъ на Боало и на ония писатели, които ни залъгатъ съ звучни словореди, образни картини, фантазни занисии, безъ капка идейностъ. Не твори и не може да твори истинско изкуство писателъ безъ здравъ миросгледъ, безъ искренни общественически чувства, безъ отно-

шение къмъ обществения животъ и етичнитѣ проблеми на съвременността.

Предназначението на изкуството никога не се е изчерпвало съ естетическото наслаждение, което то дава. Красотата въ изкуството е само единъ неговъ белегъ. Тя, наистина, опредѣля до извѣрдно голѣма степенъ неговата цена, но не е единственъ неговъ атрибутъ. Изкуството носи още идеи, знания, чувства, обществени и душевни борби и пр. Както бележатъ великитѣ умове за него, като Ренанъ, Гюйо, Чернишевски, Бѣлински и други, като то носи духовна култура и разпространява знанията на науката и е бивало винаги общественъ пжтеводителъ. Това схващане за изкуството нѣма вече противници. Свърши се съ фамозния принципъ „l'art pour l'art“, съ още приоблачнитѣ видения на Шарлъ Бодлера и неговитѣ събрата отъ школата му, съ разхайтената чувственостъ и дружки подобни нѣща, които създаваха изкуство за удоволствие само. Днесъ е въ походъ художественя реализъмъ, който твори едно изкуство съ обществена тежестъ.

Днешното поколѣние писатели трѣбва да си даде отчетъ дали творчеството имъ носи голѣма обществена значимостъ. Щастлива е страната ни, че въ нея се родиха завиденъ брой творци. Дали обаче, всички творятъ изкуство съ обществена значимостъ? Дали, нѣма нѣщо знаменателно въ това, че почти всичкитѣ ни млади писатели се отдаватъ на творчеството за деца? Дали е обществено значимо изкуството, което ни занимава съ меци, кумчо-вълчовци и пр.? Независимо отъ нашето разбиране за детската душа и за нуждата ѣ отъ фантастика. Не е ли сжщо знаменателно, че изкуството на младитѣ ни писатели изобилствува съ богата образностъ, леген-

дарни видения, фантастика, но носещо нищо идейно, нищо ново и нищо обществено?

Изкуството не е само пресъдаване на действителността. Но сжществената му задача е тая, но това става съ опредѣлена умисълъ. Но не може да бжде фотография, а е пжтъ, водачъ и факторъ за общественъ и културенъ възходъ. Като така, не е добре онова изкуство, което не носи идеи и нови борби, което не е обществено значимо.

Макаръ че се намиратъ теоретици, които се опитватъ да отрекатъ общественото значение на изкуството, които отричатъ изобщо художественитѣ творци, то и днесъ си остава първостепененъ факторъ на обществения и културенъ животъ.

Изкуството въ всичкитѣ му проявления, но най-вече художествената литература, играе огромна обществена роля. Ето защо то е търсене въ всички времена, използвано е отъ всички обществени течения и е бивало винаги на почитъ. Българскиятъ писателъ е честитъ, че творчеството му стои на завидна висота. Нека той върва, че и условията за живота му ще се подобратъ заедно съ напредването на родната култура. Нека не чака милостта на тия, които мжчно преценяватъ пламъка на жизнения му творчески пжтъ, а да твори изкуство, което да служи на живота и да върва въ силитѣ си. Да твори литература съ обществена значимостъ. Съ това той ще изпълни блестящо дългъ си къмъ народа, чийто кръвъ тече въ неговитѣ жили и къмъ човѣка изобщо. Награда ще му е благодарността, която ще му отправятъ иднитѣ поколѣния.

Това е обществено значимото изкуство. А такова трѣбва да бжде всѣко изкуство.

Георги Миневъ

КНИГОИЗДАТЕЛСТВО И КНИЖЕНЪ СКЛАДЪ

„З А В Е Т И“

Редакция и администрация на изданията бул. „Дондуковъ“ 11, телефонъ 2-22-11 Книженъ складъ ул. „Пиротъ“ 3 тел. 2-57-09

ИЗДАВА: Списание и библиотека З А В Е Т И ПЪЛНО СЪБРАНИ СЪЧИНЕНИЯ НА Н. В. ГОГОЛЪ

— томъ I е пуснатъ въ продажба. ПЪЛНО СЪБРАНИ СЪЧИНЕНИЯ НА ДОБРИ НЕМИРОВЪ — томъ I и II следъ нѣколко дена се пускатъ въ продажба. Библиотека БОЙНИ ЗНАМЕНА — кн. I — ДОЙРАНЪ и кн. 2 — ЧЕРВЕНАТА СТЕНА — сж пуснати въ продажба.

Има на складъ всички видове книжарски и книжарски материали, училищни потреби, голѣмъ изборъ преписани, глянцурани и др. ЖАРТИИ

Н. Д. Поповъ

Художникът Слави Геневъ

По случай петдесет годишнината му

Учител по рисуване през последните години в гимназията ми бѣше художникът Слави Геневъ. Тогава той за първи път дойде в нашия град. Отъ тогава го знаем, отъ тогава го помня.

Веднага още на всички ученици ни направи впечатление, че новият ни учител Геневъ, е про свѣтен човѣкъ. Той приказваше съ охота по всички въпроси, които ни зачеквахме. А насъ ни интересуваха толкова много въща. Бѣхме петимни за нови познания. Любопитството ни бѣ стигнало до най високата точка. И въ лицето на учителя си по рисуване ние, наистина намѣрихме извора, отъ който бликаха тѣзи интересни знания. Още тогава разбрахме, че Слав Геневъ е ходилъ и видѣлъ доста. И че не е губилъ времето си напразно по чужбина.

По-късно, въ това се убедихме и отъ неговитѣ апели къмъ насъ, той казваше: „Момчета, обичайте работата си. Не бѣгайте отъ труда. Само който се труди, само той печели“.

Цѣли дванадесет години какъ Слав Геневъ продължава да учителствува въ Самоковската гимназия, и да се бори съ живота, както мнозина още хора на изкуството. Сега вече за менъ той е само единъ твърде цененъ мой съгражданинъ и художникъ.

На въпроса ми, какво Ви задържа толкова тукъ — въ нашия градъ, следъ като сте били дълго време изъ чужди страни, и следъ като зная, че имате възможност да вземете учителско мѣсто другаде — въ по-голямъ градъ на България. Той отговори:

— Обичамъ твърде много пейзажа. Той ми се удава най-много. А тукъ изъ Рила и около Самоков — такива сюжети далъ ги Господъ.

И вѣрно е. Когато Слав Геневъ откри презъ 1937 год. първата си и единствена до сега самостоятелна изложба, въ изложбена галерия бѣха събрани най-хубавитѣ самоковски и рилски кътове. Два дни тогава азъ се радвахъ на неговитѣ слънчеви пейзажи.

За тази негова изложба тогава бѣха дадени най-ласкави отзивы. Но всичко това не поблазни художника да излѣзе и следващата година съ изложба. Той цени своето изкуство и съвсемъ не е наклоненъ да се превръща на единъ обикновенъ, посредственъ занаятчия. Ето четири години отъ тогава той все мълчи и чака. И какво ли чака? Сигурно иска да се убеди самъ, че е направилъ крачка напредъ въ изкуството си, че има какво ново да покаже, и тогава чакъ да се яви на показъ.

Какво ценно качество за единъ човѣкъ на изкуството! Да не бърза, а самъ да изчака и да се самоконтролира.

Да кажемъ нѣщо и за биографията на този български художникъ: роденъ е на 14. II. 1893 г. въ гр. Симеоновградъ. Баща му — Гено Дѣлчевъ, е дългогодишенъ финансовъ чиновникъ, а по-късно търговецъ. Майка му — баба Йова, е отъ старитѣ български учители.

Бащата като чиновникъ е обикалялъ много страната ни и затова Слав Геневъ първоначалното си образование завършва въ София, а прогимназиално и гимназиално въ Пловдивъ. Тукъ въ Пловдивската гимназия той случайно бива виденъ отъ учителя си по рисуване, голѣмиятъ нашъ художникъ Христо Станчевъ, който щедро го поощрява и прави отъ него днешния цененъ български художникъ. Слав Геневъ храни неопишуема признателностъ къмъ своя тѣй искренъ и талантливъ учител Станчевъ.

Гимназия завършва презъ 1911 г. като на следната година се явява на конкурсъ въ Художествената академия, взима го, но не постъпва да учи, понеже се разболява и боледува цѣли три години. Чакъ презъ учебната 1917 г. постъпва като студентъ въ академията въ Мюнхенъ, въ курса на проф. Анжело Янкъ — по живописъ. На следващата година се връща въ България да си отбие военната тежба, но го освобождаватъ и тогава той се записва вече въ академията въ София, където следва отъ 1919 до 23 г. Презъ 1926 и 27 г. учи въ Парижъ въ академията Грандъ-Шумиеръ на Монпарнасъ. Връща се следъ това въ България и три години е художникъ въ етнографическия музей въ София. А отъ 1931 г. той постъпва като учител въ Самоковската гимназия, където още работи.

Отъ 1938 г. той участва въ всички общи художествени изложби въ София.

Условията при които работи Слав Геневъ, сж условията на всички художници: лишения, мъки, липса на време. Но Слав Геневъ е скромненъ и тихо преживява и твори изкуството си въ малкия градъ.

Славо Агеловъ

Есененъ денъ

Денътъ е безъ събития. Надъ мене виси огроменъ, сивъ и мраченъ сводъ. А въ тишината листи позлатени изострятъ жаждата ми за животъ.

Какъ хубаво е самъ. Вървя и сричамъ любими стихове или чета. И дъхъ на нѣщо старо ме увлича по тия необходими мѣста,

И нѣма никой. Нищо не достига до моята надземна самота. Предъ погледа ми само кротко мигатъ узрѣли шипки, капнали листа.

Единъ аеропланъ презъ тоя демъ високо кротналъ се, като че дреме, минава, връща се, пробуди въ менъ екътъ на нашето гърмящо време.

Димитъръ Гундовъ

За „рецензентскитѣ конфети“ и за „цирковитѣ елементи“ въ изкуството

Г-нъ Владимиръ Василевъ е напечаталъ въ кн. 5 на „Златорогъ“ една твърде актуелна и правдоподобна статия съ заглавие: „За театралната клака, а поради това — и за клакборскитѣ песни“. Съ блестящъ стилъ, ерудиция и съкрушителни доводи, тукъ г. Василевъ прелиста една страница отъ нашата културна действителност.

Азъ намирамъ за твърде правдоподобни мислитѣ му за така наречената „клака въ литературата и театра“, за „рецензентскитѣ конфети“, които се прѣскаатъ обилно върху литературнитѣ приятели, за „базрочното ипотекиране съ вѣстата“ на нѣкои отъ рецензентитѣ предъ авторитѣ, за „цирковитѣ елементи“, които навлизатъ съ шеметенъ парадъ въ нашето изкуство и изобщо, считамъ твърде умѣстни бележитѣ и иронични къмъ известни прояви въ нашата културна действителност.

Не ще и дума, тия мисли на г. Василевъ не ще се харесатъ на нѣкои. Но това нѣма да може да опровергае голѣмото състояние на нѣщата. Нѣма да бѣда разубеденъ ни азъ, ни мнозина други, които гледатъ, четатъ и слушатъ, но мълчатъ, че клаката у насъ не прави страшни разрушения и се опива отъ взаимнитѣ си евтини хвалби, тѣй като има свои „запасени периметри“. Каточели сме се изсилили по нанодолицето на единъ хѣлъмъ и безъ всѣкакви задръжки тѣй ростоно хвалимъ и пишемъ, и плоски оперети (аж, каква пародия на изкуството!), и лигави хумористични утра, и безкрайно праздни филми, и скудни видения, и съзерцания на писатели, и всичко онова, отъ което имаме мораленъ или материаленъ интересъ.

Клакборитѣ ги има на всѣка стъпка. Затова странността, бездарността и увлѣчеността въ нашата културна действителностъ заплашватъ да убиятъ всѣки стремежъ къмъ хубавото, всѣки проблѣсъкъ за здраво изкуство, което

то да възвисява, а не да забавлява.

Ето, тѣзи рецензенти и клакбори почнаха да следватъ вкуса на публиката, която точно въ тѣзи времена дири отмора, развлѣчения, смѣхъ и нѣкоя доза сексуалностъ. Това не ще рече да утвърждаваме като вѣчни постижения на изкуството лекиятъ увлѣчения на публиката. Тя утре ще изпита досада отъ всичко онова, което сега се възвеличава. И тогава ще останатъ като безпомощни писменни паметници възхищенията на господата безкритичнитѣ.

Вземете рекламитѣ за филмитѣ. Пишатъ вѣроятно „специалисти“. Понѣкога и известни писатели сж принуждавани, сигурно отъ материални съображения, да даватъ мнения и препорѣки за явно плоски филми. Но сега измени новъ видъ реклама: пълниятъ вестникитѣ съ невинни статийки, нагледъ твърде „културно“ написани и подписани съ разни имена и инициали, (но безъ номеръ отъ администрацията на вестника), за да заблудятъ публиката, че наистина има безкористни и незаинтересувани хора да хвалятъ нѣкакви съмнителни постижения на изкуството.

Въ това отношение оперетнитѣ театри държатъ първенство. Но и тѣ сж първи въ отричането на изкуството и въ онѣзи „циркаджийски елементи“, плоски шегы и вицове, двусмислици, цинизми, излизане по долни дрехи на сцената, кълчения, гримаси и подчертаване половата похотъ, които наистина каратъ публиката да се смѣе, но които неизвестно е какъ могатъ да вдъхновятъ даже известни критици и рецензенти да пишатъ благосклонни „критики“!

Презъ пролѣтъта въ София бѣха на мода „хумористичнитѣ утра“, следъ като мина другата „мода“ съ участието на кабаретни артисти и артистки. Но какъвъ хуморъ? Боже мой!. Особено голѣмъ успехъ имаше единъ субектъ, кой-

то имитираше нѣкакъвъ пияница, но съ такива блещения, въртене на очи, вадене на езикъ и фѣфления, че едва можахъ да се задържа отъ мъжа и съжаление на стола. А „публиката“ примираше отъ смѣхъ и го викаше даже на „бисъ“... Но тя се смѣе еднакво сърдечно и на клоунитѣ. Даже, като че ли, тѣ почнаха да паятъ известна мѣрка, може би съ желание да не конкуриратъ на своитѣ събрата отъ разнитѣ оперетни театри, хумористични спектакли, че даже и отъ сцената на Народния театър — „наследницитѣ“ на г. Икономова..

Не е бедата, че публиката се увлича по „вицове“ или по „цирковитѣ елементи“, разпрѣсвани съ такава изобилие въ нашата, така наречена, софийска „културна действителностъ“. Тажното е тамъ, че критици и рецензенти масово дирятъ достоинства тамъ, където има „само упадѣкъ, бездарност, безидейностъ и разрушение на духовнитѣ ценности. До толѣма степень това увлѣчение на публиката се дължи именно на благосклонното покровителство на „критиката“ къмъ тѣзи прояви. Тя приема пищнитѣ реклами като дълбока честна, независими и незаинтересовани хора и, нали следва указанията имъ, сама навлиза въ едно напарфюмирано блато на комплименти, но все пакъ... то е блато.

Въ това „блато“, вѣрно е, че най-много шумъ вдигатъ жабитѣ, защото тукъ тѣ се чувствуватъ въ стихията си. Когато тинята се угаи и водата избистрѣе, сигурно тѣзи крѣсци ще престанатъ.

Друга е водата на чисто езеро и на бистритѣ извори. Въ тѣхъ жабитѣ не могатъ да вирѣятъ. И щомъ заструятъ струйни води, тѣ ще се свиятъ на дъното, за да не се пробудятъ никога..

Петъръ Стжповъ

КРИТИКА

ВЪЛЧИ НОЩИ, разкази отъ Емилианъ Станевъ, София, стр. 148, цена 60 лв., издание на Хемусъ

Следъ Йорданъ Йовковъ, авторътъ на „Вълчи нощи“ е другото име, което внася въ съкровищницата на нашата художествена литература оня родъ белетристика, посветена изключително на животното съ една разлика — дивото животно. Емилианъ Станевъ живѣе въ срѣдата на своитѣ герои, познава тѣхнитѣ непознати, страненъ за насъ свѣтъ и ни го разкрива съ майсторство, присъщо нему. Презъ времето на своето странстване въ дебритѣ на нашата прекрасна природа е ясно, че Станевъ е ималъ какво да види, ва да ни го каже съ своето цвѣтисто слово. Нищо не се е промѣкнало между прѣститѣ му: животното съ неговата срѣда, неговитѣ скърби и радости, неговия чуждъ за насъ животъ, той ни

дава всичко това въ своитѣ разкази кристализирано и истински художествено, съ богатия езикъ на автора за това.

Разказитѣ, събрани въ „Вълчи нощи“, дадени въ ново издание отъ книгоиздателство „Хемусъ“, печелятъ за автора много повече, отколкото ако сж прѣснати тукъ и тамъ. Наистина, има различни случаи при подобно издание — нѣкои автори печелятъ, други губятъ, зависи дотолкова сложната представа въ съзнанието на четцитѣ за известно литературно творчество дали тя е била изградена върху случайно прочетена добра или лоша работа, а отъ тукъ и голѣмата тревога на ония наши писатели, които пожелаатъ да се представятъ съ своя плененъ образъ. Казахме, че Ем. Станевъ е несъмнено отъ писателитѣ, които придобиватъ повече при събиране свои разкази единъ по единъ въ списанията ни. Това е така, защото сочното дарование на писателя

може да оплоди душитѣ на четцитѣ.

Изобщо, Ем. Станевъ се очертава като даровитъ писателъ — богата творческа индивидуалностъ, която ще създаде свой жанръ въ нашата белетристика, за да може въ нея да намиратъ извори всички следващи поколения. Задъ „Вълчи нощи“ стои самъ писателътъ, който чувствувалъ и изживявалъ по своему, гледал на нѣщата по свой жгълъ, има свои богати срѣдства, за да изрази пълнокръвно своя творчески животъ, да ни даде късове отъ живота на дивото животно. Да превеждаме цитати, които сж въ такава голѣмо изобилие у всѣки разказъ на Ем. Станевъ, е излишно. Прочетенъ всѣки единъ разказъ, ние се убеждаваме, че писателътъ иде да запълни празнотата въ белетристиката ни съ своята напълно изживяваща се творческа деятелностъ.

ЛЮБОМИРЪ ДЪЛЧЕВЪ, етоудъ отъ Никола Мавродиновъ, София,

стр. 120, цена 80 лв.

Книгитѣ за нашето изобразително изкуство се броятъ на прѣсти. Но въ сжщностъ най-голѣма цена иматъ трудоветѣ на Андрей Прогичъ, къмъ които може да се нареди съ своята стойностъ въ всѣко отношение книгата на Никола Мавродиновъ върху творческата продуктивностъ на скулптора Любомиръ Далчевъ. Дори, съ право бихме казали, че книгата на Н. Мавродинова е една отъ най-ценнитѣ книги отъ тоя родъ презъ последнитѣ години на нашата литература, които се забравятъ понѣкога, за да възкрѣсватъ винаги, когато е потребно да се оплоди, да се освежи дурта. Защото книгата на Мавродиновъ е едно откровение на неувѣхвацията красота, която възпѣтава скулптора Далчевъ въ своитѣ произведения. Творчеството на този самобитенъ и богатъ одаренъ скулпторъ е достойно за изследване.

Творчеството на Далчевъ е действително храмъ, за чисто великостие може да се сяди, само когато се влѣзе вътре въ него съ отворена душа за молитва, а не да бѣде съзерцавано отвънъ. И така колцина сж подготовени за това? Силата на духа, ширината на културата и глѣбината на натурата на Мавродинова сж позволили да вникне въ това, за да ни въведе въ цѣлостното творческо проявление на Далчевъ.

Въ тази кратка рецензия далечъ не е възможно да се кажатъ всички хубави думи за книгата на Мавродинова, но ние като поздравяваме автора, пожелаваме въ днешната и утрешна задача на българската критична и литературна мисълъ да се внедри стремежъ за разкриване въ пълнотата си богатството, което заключаватъ нашитѣ люде на изкуството, за да бѣдемъ достойно представяни навсѣкжде.

Димитъръ Добревъ

ЛИТЕРАТУРНИ НОВИНИ

Двуседмичник за литература, изкуство, наука и обществов живот

Всичко да се изпраща на адрес: ЛИТЕРАТУРНИ НОВИНИ,
ул. Оборище, 6—Варна. Суми чрез пощенска чекова сметка 7941
брой 3 лева

ЗДРАВА И БОЛНА КРИТИКА

Критикът е прозорец, през който ние, читателите, гледаме културния живот. Той е апаратът, който ни придава всяко културно събитие със свършенна истина и чистота.

Въ такъв смисъл писа нѝкой за ролята на критика. И така наистина не винаги посредственият читател може да чувствава истински разнит творби без помощта на критика, който сочи лошите и добри страни, като по тоя начин читателът ги проумѝва и започва да чувствава стойността им.

Ето каква голѝма и отговорна е ролята на критика да открива ценното на едно или друго културно събитие. Но подготовени ли сж нашите критици за тая отговорна културна служба?

Въ литературните вестници и въ културните страници на нѝкой от ежедневниците се появяват често рецензии за новоиздѝли книги, за дадени представления, за художествени изложби.

Рецензентите пишат възторжени статии, откриват грѝшки, оценяват дѝлото на своя „подсждимъ“. Не е рѝдкост, например, пишешки за книгите на модерниите поети, критикът да изпада въ смѝшно положение. Следъ като той открива, че младият поет не чувства ритма, че „оригиналните“ му сравнения размиват, че на стиховете липсва всѝкаква музикалност и въобще, че следъ като сж писани стихове като тия на Ботева, Яворова, Дебелянова, е грѝхъ къмъ поезията да се пише така и критикът спокойно заявява, че авторът на книжлето е „едно безспорно дарование“ само затова, че „нѝкъде проблѝсва настроение

или нѝкакъвъ свежъ образ“.

За много художници, които откриваха самостоятелни изложби, безъ изключение се писа, че „се радват на извънреденъ успѝхъ“, че „пжтът имъ е откригъ и свѝтъль“.

Имаме пжкъ критици, които пишатъ по театрални, музикални, художествени, литературни и пр. въпроси. Тѝ предупреждават, че наблюдават „не като компетентни, а само като любители“.

И тогава защо да имъ вѝрваме? Може би тѝхниятъ „любителски усѝтъ“ да е по-притъпенъ отъ нашия!

Видни поети и писатели изказватъ впечатленията си отъ нѝкои филми. И то така: „непостигнатъ драматизъмъ“, „триумфъ на филмовото изкуство“, „шедьовъръ на драматични изживѝвания“, „вълнуващъ и пр. пр.“

А има и лоши филми. Защо тогава тия критици не пишатъ и не упѝкватъ, че ни се поднасятъ такива лоши филми?

Защото за това не плащатъ. Други познавачи хвърлятъ погледъ върху цѝлата ни литература. Но и за насъ, които не сме критици, става ясно, че погледътъ е преминалъ презъ нѝкаква призма и много нѝщи сж пречупени погрѝшно.

Съ това не отричаме здравата критика, но апаратътъ, чрезъ който познаваме културния животъ въ страната ни не бива да бжде тмушаванъ отъ приятелството и снисходителността.

Неговитъ предавания трѝбва да протичатъ по вълнитъ на здравата мисль.

Кръстю Борисовъ

ТЕАТРАЛНИ ПОРТРЕТИ

ИВАНЪ ДИМОВЪ

Често пжти срещаме въ вестници и списания да се говори за дипломирани и недипломирани писатели. За талантливи и посредствени актьори.

Нека не се забравя, че онѝзи писатели, които постоянно се биятъ въ гърдитъ и високо говорятъ за своитъ дипломи, положително не сж никакви писатели, ако въ душата и сърдцето имъ не блѝщукатъ свѝтлинки отъ божественъ огнь, нареченъ дарба.

Сжщото може да се каже и за актьоритъ. Никакви дипломи, драматически школи и задгранични учения, не сж въ състояние, за да направятъ голѝмъ актьоръ отъ човѝка, въ когото липсватъ болезнена чувствителност, интуиция, която да освѝтява дълбоко човѝшката душа, живъ темпераментъ и красивъ гласъ.

Голѝмитъ писатели и актьори не се фабрикуватъ въ училището. Истинскитъ творци не се нуждаятъ отъ книжни дипломи. Едритъ представители на изкуството не се създаватъ, тѝ се раждатъ.

Общата култура, необходима както за писателя, така и за актьора може да се добие и вънъ отъ училището. Достатъчно е единия или другия да притежава онова богатство, което не се печели, а се давя отъ висшата сила, която назоваваме Богъ.

Писател, който не топи перото си въ кръвта на сърдцето си и не отвежда мислитъ си въ горящата пещ на своя творчески даръ, той не е писател.

Актьоръ, който на сцената не гори всрѝдъ пламцитъ на своя темпераментъ и поетическо проникновение, той не е нищо друго, освенъ едно актьорче, което презъ цѝлиятъ си земенъ пжтъ ще се огѝва подъ тежкия кръстъ на великото изкуство, безъ да остави следи следъ себе си. Нашата стра-

на ражда талантливи люде. При другъ случай ще кажемъ нѝщо и за дипломиранитъ писатели. Сега темата ни е: Иванъ Димовъ.

Преди нѝколко години гледахъ въ Народния театъръ въ София Иванъ Димовъ, Борисъ Михайловъ и Владимиръ Трендафиловъ въ Хамлетъ. Тримата създадоха три различни образа на датския принцъ. Едина кръгъ отъ софийскитъ критици се изказаха много ласкаво за Михайлова, други за Димова, а трети за Трендафилова. Обаче кой отъ тримата е изрѝзалъ най-вѝренъ образъ на Хамлетъ не е известно, защото самитъ критици си оспорваха правото на компетентност.

Единитъ критици твърдѝха, че само въ страницитъ на тѝхното списание се говори истината. Други тръбеха, че само хората отъ тѝхния шабъ познаватъ основно Шекспиръ и талантитъ на неговитъ интерпретатори.

За Хамлетъ се пише и говори отъ стотици години и все пакъ никой не е казалъ истината. Положително и нашитъ критици сж видѝли на сцената тримата Хамлетовци толкова голѝми или малки, колкото е била могъща или нищожна тѝхната духовна култура.

Съ Владимиръ Трендафиловъ се познавамъ отъ дълго време. Въ Дамата съ каменитъ сме играли заедно на пазарджишката сцена. Пленявалъ ме е съ мощниятъ си гласъ и буенъ темпераментъ. Борисъ Михайловъ е културенъ актьоръ. Съ Иванъ Димовъ не се познавамъ. И тримата сж издѝлбали следи въ душата ми. Но Иванъ Димовъ притежава други качества, които го отдѝлятъ отъ Трендафиловитъ и Михайловитъ. Природата на Димовъ е по-сложна. Неговиятъ вътрешенъ механизъмъ е по-чувствителенъ и затова той си остава и най-голѝмия майсторъ на роли,

БИТИЕ И СЪЗНАНИЕ

Въпросътъ кое отъ горнитъ две понятия опредѝля едното или другото е толкова старъ, колкото може би и самата философия. Важнѝе отговорътъ е единъ, а другъ пжтъ — другъ. Това различие се дължи на непълнотата въ познаването на въпроса и на основитъ, върху които би трѝвало да се опре отговарящия, за да се дойде до правилно заключение.

Отъ срѝдата на миналия вѝкъ до второто десетилѝтие на сегашния вѝкъ се налагаше едно ново философско течение съ своята своеобразна философия за живота и битието, която въ лицето на своитъ създатели; на историческия материализъмъ Марксъ—Енгелсъ и на емпиро—критицизмътъ Авенариусъ — Махъ, дава отговорътъ, че битието опредѝля съзнанието. Доказателство за това имъ твърдение е обстоятелството, че индивидътъ се опредѝля и приспособява съгласно условията, при които живѝе (географски, климатически и пр.), и специално за човѝка икономическата предпоставка, всичко друго е надсѝройка.

Ако вникнемъ въ съществуването на всички видове животни, твърде ясно ни става, че всички по-отдѝлно сж се приспособили къмъ географскитъ, въ най-широкъ смисль, условия. Така напримеръ всѝка географско-климатическа област се характеризира съ своя особена флора и фауна. Ако приравнимъ човѝкъ съ животно, обаче предварително трѝбва да се абстрахираме отъ мисльта за неговата повсемѝстност, което е и немислимо, то ставаме привърженици на Марксъ—Енгелсъ и Авенариусъ—Маховото твърдение, че човѝкъ е тѝтъ животно — една разновидност на животинския миръ и стои много по високо отъ своитъ родственни братовчеди въ животинския свѝтъ — маймунитъ. Много естествено е, че той дължи висотата на своитъ умствени способности — естествения стремежъ къмъ осъзнаване на всѝка даденост. И затова, именно, днесъ ние не го срещаме като видъ локализиращъ се само въ границитъ на дадена област, напримеръ на умѝрения климатъ, а неговата обхваемост е безгранична. Следователно въ опредѝлението на неговото битие не трѝбва да се взема изпредвидъ само заобикалящата го действителност, а и собственопроизводствения факторъ т. е. неговия въгрешенъ животъ — съзнанието.

които сж изградени изключително отъ дълбоки психологични изживявания.

Когато Иванъ Димовъ се навлича въ кожата на Хамлетъ, Федя Протасовъ или Разкольниковъ, публиката вижда на сцената не вече Димовъ, а нѝкакъвъ магьосникъ, който издѝрпва невидими нишки отъ душата и сърдцето на зрителя и презъ всичкото време го държи въ такова напрежение, че когато падне завесата, той дълго време се чувствава изморенъ отъ хипнозага на талантливия актьоръ.

И въ най-дребнитъ роли Иванъ Димовъ е главната пружина, която поставя въ движение цѝлия сцениченъ апаратъ и движи цѝлъ единъ малъкъ свѝтъ, който живѝе на сцената.

Магията на Иванъ Димовъ влияе върху психикага и на просвѝгения и на невежата. Всички въ зрителната зала сж негови пленници.

Иванъ Димовъ е заграбилъ много ценности отъ природата. Той е изгъканъ отъ чувства, огненъ темпераментъ и интуиция, които му позволяватъ да бжде най-голѝмия сцениченъ жрецъ, който винаги запалва жертвеницитъ въ олгара на Мелпомена съ творческия огнь на своето чувствително сърдце.

Иванъ Димовъ е създалъ цѝла галерия отъ художествено пресъздадени образи, които винаги ще живѝятъ въ паметта на хилядитъ зрители, които го боготворятъ.

В. К. Тотевъ

Епохата, въ която човѝкъ е преминалъ дългия си еволюционенъ пжтъ отъ типътъ на далечнитъ си прадѝди къмъ днешния си видъ, типъ твърде различенъ отъ типа на намъ познатия човѝкъ, стои невъобразимо далечъ назадъ. Тогава той се е приближавалъ по вече къмъ животното и самъ е билъ животно, въ днешния смисль на думата, съ всичкитъ му инстинкти. Живѝлъ е въ локалитъ предѝли на дадена област, която гарантирала максимумъ неговото съществуване. Много е естествено е, че въ тая епоха неговото битие се е опредѝляло отъ външнитъ условия, които сж опредѝляли и неговия психически животъ. Или битието се явява като факленосецътъ Прометей, който подпомага развитието на вроденитъ вече въ него естественъ стремежъ къмъ все по-голѝмо и по-голѝмо самоусъвършенствование. И то се явява като импулсътъ къмъ осъзнаване къмъ съзнателно действие, като не по своя воля става помощникъ въ израждането на психофизическия апаратъ на човѝка.

Битието е опредѝляло психическия животъ до тогава, дѝ когато се появятъ първитъ наенки на съзнателенъ животъ, когато човѝкъ е започналъ да влияе съ своя интелектъ заобикалящата го действителност. Фактитъ, които биха ни убедили въ нашето твърдение сж много: като започнемъ отъ първата, може би, придобивка — добиване на огъня и стигнемъ до днешното съвършенство въ техниката.

Днешната култура взема въ цѝлостния си видъ, въ прѝки въ много случаи служаща за самоунищожение, заедно съ заобикалящата ни мъртва природа, частъ отъ нашето битие. Или тя е това, което дава днешния видъ на човѝшкото битие, защото въ прогивенъ случай ние не бихме могли да си представимъ нищо друго, освенъ битието на първобитния човѝкъ — животно.

Знаемъ, че нѝ-важната проява на съзнанието е самото осъзнаване. А то веднѝжъ намѝрило веществена проява т. е. излѝзло отъ потентното си състояние на зародишъ, започва еднакво да му влияятъ, както и то да влияе на обстоятелствата.

Самото обстоятелство за появата на съзнанието вече внася достатъчно преобразования на битието на дадения видъ, защото всѝка индивидуална послѝпка започва да бжде обмислювана и осъзнавана, а то е достатъчно, за да се мине отъ потенция къмъ динамика. Започва се създаването на новости, нѝщо невъзможно преди, и то новости, плодъ на съзнанието, които внасятъ едно твърде съществено разнообразие въ миналото и настоящето битие. А всѝка новост, която е влѝзла веднѝжъ като съставка на битието, започва да има прѝстъ въ по-нататъшния интелектуаленъ животъ на човѝка.

До тукъ приведенитъ разсждения сж достатъчни, за да дойдѝмъ до последното си заключение, а именно, че битието има еднакво прѝстъ въ опредѝлянето на човѝшкото съзнание, както и въ опредѝлянето на битието въ дадения му днешенъ видъ. Или битие и съзнание се взаимно обуславятъ.

Василь Г. Геневъ

жабоборецъ“. Сборничето е интересно и занимливо четиво за малкитъ деца и издание на библиотека „Обрани приказки“.

ЛИТЕРАТУРНИ ПРОБЛѝСЪЦИ

Преди десетина години единъ младъ авторъ въ Варна издаде една повесть, озаглавена „Проститутката“. Той поиска, собствено помисли, че критиката трѝбва веднага да се обади, за да го прецени и непременно да се заговори за него и за романа му. И като почака една-две седмици, той тогава излѝзе съ чуденъ позивъ: „Защо критиката мълчи? Позивътъ бѝше разпръснатъ изъ града, обаче това не накара критиката да заговори за него и за романа му.

Каква приятна изненада, сега сщия авторъ, Иванъ Савовъ, е написалъ последователно нѝколко оригинални творби, издание на библиотека „Балканъ“ въ София: Отечество и родолюбие, Водолазътъ — съхотворения въ проза и Копачъ-повесть.

Каква неизмѝримо голѝма е разликата отъ първия му писателски опитъ тогава и сегашнитъ му творби. Какво рѝдко разнообразие въ сюжетитъ и начина на разработването имъ.

Докато въ Отечество и родолюбие преобладава спокойния тонъ на вѝщъ ученъ — основно запознатъ съ проблемитъ на родолюбие, а въ Водолазътъ имаме едно откровение, една пѝсенъ на тържествуващата любовъ, химнъ на младостта. Водолазътъ — това е вълшебна поема въ проза.

Косачъ е дивна повесть, въ която майсторски е предаденъ живота на селския младежъ Валентинъ, синъ на интелгентенъ негрѝтникъ—сиракъ — безъ майка и баща. Сърдечно и топло е разказана неговата сждба и трагичната му любовъ съ богатската шерка Люба. Нѝма да преувеличимъ, ако кажемъ, че повестьта Косачъ е шедьовра на младия Иванъ Савовъ.

Ние го поздравяваме съ тоя му успѝхъ и му пожелаваме все такова вдѝхновение и за други литературни творби.

Г. Н. Сапунджиевъ

Малки вести

За Димчо Оцетаровъ. Младиятъ писател Димчо Оцетаровъ, учител въ Голѝмо село, Казанлъшко е приетъ за редовенъ членъ на дружеството на детскитъ писатели. Презъ тази есенъ той е сложилъ подъ печатъ: Коледенъ сънъ — писка и Свѝти люде — разкази изъ живота на възрожденцитъ.

Нови издания на библиотека Балканъ. Презъ настоящия сезонъ библиотека Балканъ ще сложи подъ печатъ следнитъ книги: „Царственикъ“ — сборникъ стихове и разкази на най-добритъ български поети и писатели. „Бисери отъ съзвѝзъ“ — стихове въ проза отъ Алеко Константиновъ, „Япония“ и „Непоправима хора“ — сборникъ разкази отъ Иванъ Савовъ.

Здравъ ли сте или боленъ. Набавете си новата книга „Какво ни казватъ лѝкаритъ и науката за плодетъ и зеленчуцитъ като храна и лѝкарство“ № 57 отъ библиотека „Народенъ университетъ“. Цена 40 лв. Достая се отъ книгоиздателство „Ново време“ въ гр. В.Търново. Отъ сжщото ще получите и списъка на книгитъ по земедѝлното и отраслитъ му, както и книгата „История на древното земедѝлие“, цена 45 лв.

Юнакъ жабоборецъ. Нашиятъ сътрудникъ Христо Бояджиевъ е написалъ книга стихове за малкитъ озаглавена „Юнакъ-

Открита е подписка за записване абонати за VIII година, 1943—44 на „ЗЛАТНИ ЗЪРНА“
Обграбенъ животъ — К. И. Бенешъ; Жената — З. Ундсетъ; Земни исполнени — Е. Рьолваагъ; Цѝсенята на червеного цѝвге — И. Линнанкоски; Зелениятъ де монъ — Ф. де Кастро; Хора — Паявъ Сабо; Корабокрушение — Р. Тагоре; Гаупостта на Маклоадъ — Л. Бромфилдъ; Сервантесъ — Бр. Франкъ. Премия: Маже и жена — Пърль Бѝкъ. Годушниятъ абонаментъ за подшитото издание 730 лв., подързано 1300 лв.

„БЕЛЕЖИТИ ЛИЧНОСТИ“ Рафасело—Аредъ Берансъ; Робесъ — Карлъ Чупикъ; Луи Пасторъ — Р. Валери-Радо. Абонаментъ за подшитото изд. 500 лв., по въ. 750 лв. Чек. с-ка 2736, Алабинъ 40, София. Обграбенъ животъ и рафасело излѝзоха отъ печатъ. Приематъ се само предплатени абонаменти!